

25. Валенштайн А. Обложение и платежи крестьянства в довоенное и революционное время. – М., 1924. – С. 120.
26. Ленин В. И. Повне збір. тв. : У 55 тт. – К., 1974. – Т. 44. – С. 159.
27. ДАВО. – Ф. П. 1. – Оп. 1. – Спр. 5. – арк. 82.
28. Шульга І. Г. Голод на Поділлі . – Вінниця, 1993. – С. 14.
29. Ленин В. И. О продовольственном налоге // Полн. собр. соч. В 55-ти тт. – Т. 43. – М., 1963. – С. 387.
30. Російський державний військовий архів (РДВА). – Ф. 33987. - Оп. 2. - Спр. 74. - арк. 7-8.
31. Десятий съезд РКП(б). Март 1921 год. Стенографический отчет. – М., 1963. – С. 422.
32. ДАВО. – Ф. Р. 925. – Оп. 8. - Спр. 43. – арк. 126.
33. Там само. – Оп. 2. - Спр. 181. – арк. 252.
34. ДАВО. – Ф. П. 29. – Оп. 1. – Спр. 373. – арк. 240.

Стадник Е.А. ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПОДОЛЬСКОГО КРЕСТЬЯНСТВА В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К НЭПу.

В статье раскрывается комплекс проблем, имеющих место в сельском хозяйстве Подолья после окончания революции и гражданской войны и причины катастрофического положения крестьянства.

Ключевые слова: Подолье, крестьянское хозяйство, военный коммунизм, продразверстка.

Stadnik O.A. FEATURES OF THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT PODOLSKAYA Peasantry in the transition to the NEP

In this article the number of problems of Podillya agriculture after finishing revolution and civic war is described and their consequences which led to disastrous condition of peasants.

Key words: Podillya, peasant farm, military Communism, surplus appropriation system.

УДК 94(477.44)»1948/1949:796

М.П. Лозовик, А.В. Горбань, І.М. Романюк

РОЗВИТОК ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО РУХУ В СЕЛАХ ВІННИЧЧИНИ В 1948-1949 РР.

У статті на основі комплексного аналізу джерел і літератури показано розвиток фізкультурно-спортивного руху в селах області в 1948-1949 рр.

Ключові слова: село, фізкультура, спорт, Вінниччина, спартакіада, масовість.

Фізична культура і спорт без сумніву належать до самих визначних та специфічних явищ в нашому житті. Дослідження історичних шляхів і закономірностей їх розвитку дозволяє прослідкувати зв'язок минулого з сучасним, визначити характер і напрямки розвитку фізкультурно-спортивного руху, сприяє більш кращому розумінню тенденцій його прогресу в наш час. Наше дослідження стосується 1948 – 1949 рр., одного з самих яскравих та значущих періодів розвитку фізкультурно-спортивного руху в селах Вінниччини, у повоєнний період. Змагання в ті часи носили масовий характер і проходили на хвилі небувалого емоційного піднесення [1, с.4]. Зароджувались нові форми фізкультурно-масової роботи. Саме тоді було створено перше на Україні сільське спортивне товариство «Колгоспна нива», зміцнена сільська матеріально-спортивна база, кількість жителів села, які займалися фізкультурою та спортом збільшилась у десятки разів. Цілком новою рисою тут виступала українськість фізкультурно-спортивного руху, багато хто з учасників змагань виступали в спортивній формі з емблемою національних кольорів – жовтого і блакитного. Тодішня влада була безперечно зацікавлена в розвитку сільської фізкультури та спорту, це допомагало у вирішенні економічних проблем, адже тільки фізично здорові, впевнені в своїх силах люди могли відбудувати зруйноване війною господарство. Крім того організація сільських спортивних змагань була своєрідною формою соціального контролю. Підготовка до спортивних свят і радісні спогади про них зберігалися в пам'яті людей надовго. Після завершення змагань людиповертались до повсякденної праці з новими силами та відчуттям задоволення.

Кожне історичне дослідження починається з джерела. Основний масив документів, які ми використали зберігається у Державному архіві Вінницької області. Події того періоду досить

широко висвітлювалися в засобах масової інформації, тому при написанні роботи ми мали змогу використати дописи М.Крайдлера [2], Б.Гвоздьова, Б.Виноградова, М.Зарудного [3], О.Мендуся, С.Коновалової [4], велику допомогу для реального відтворення фактів надали очевидці подій того часу Є.Гордєєв, Г.Петровський, О.Співак, Д.Присяжнюк, та інші.

Після звільнення території Вінницької області від німецько-фашистських загарбників відновлювали свою роботу органи влади, розгортали діяльність профспілки, молодіжні та спортивні організації. Перед населенням області стояло складне завдання відбудувати зруйноване господарство. Жителям села доводилося долати величезні труднощі, не вистачало робочих рук, було обмаль сільськогосподарської техніки. Здавалося пройнуть десятиріччя, перш ніж життя повернеться в нормальне русло і в населення області знову з'явиться інтерес до занять фізкультурою та спортом. Але вже в 1948 році був досягнутий довоєнний рівень з основних показників розвитку народного господарства [5, арк. 11]. Інтенсивно йшла відбудова спортивно-матеріальної бази. На початок січня 1948 року в селах області, не враховуючи сільських шкіл і навчальних закладів, було збудовано 26 футбольних полів, 304 волейбольних майданчиків, 117 майданчиків для гри в кахлі та ін. [6, арк. 13] Керівництво області такі досягнення вважало ще не достатніми, зважаючи на те, що Вінниччина була сільськогосподарською. Особливу увагу було звернуто на розвиток сільського фізкультурно-спортивного руху. З питанням подальшого підйому фізкультурної роботи на селі облвиконком і обком прийняли дві об'єднані постанови від травня і жовтня 1948 року. Фізкультурні гуртки повинні були створюватися майже в кожному селі, кожному колгоспі. Районні комітети фізкультури організовували короткотермінові збори тренерів із різних видів спорту, а також семінари з підготовки громадських інструкторів. З метою покращення організаційної, навчально-спортивної та методичної роботи при обласному та районних комітетах фізичної культури і спорту були створені навчально-методичні ради. Ними своєчасно були розроблені календарі і приблизні плани підготовки та проведення спортивних заходів, положення та розклад змагань.

Перед початком районних змагань в 35 районах області були проведені навчально-методичні конференції, в яких взяли участь більше тисячі громадських організаторів фізичної культури на селі. Вони стали надійною опорою в роботі районних комітетів у організації нових фізкультурних колективів на селі. Колгоспне село повинно було стати невичерпним джерелом поповнення рядів фізкультурників області [3, с.7]. У відповідності з наказом Всесоюзного комітету в справах фізичної культури і спорту за номером 974 від жовтня 1948 року, обласним спорткомітетом був розроблений ряд конкретних заходів по розвитку фізичної культури і спорту не селі. Планувалося значно зміцнити спортивно-матеріальну базу, провести цілий ряд районних змагань, з різних видів спорту. Вперше на порядку денному засідань правління колгоспів і зборів колгоспників були поставлені питання підготовки до районної і обласної спартакіади. Прийняти участь в спартакіаді стало справою честі кожного жителя села. Їх, колгоспних спортсменів, в святковий день закінчення жнив, від імені всіх колгоспників як правило відзначав голова правління. Тому що вони – кращі ланкові та косарі, їздові та ковалі, в'язальниці та скиртоправи [3, с.11]. Змагання в ті часи для показу носили масовий характер і проходили на хвилі небувалого емоційного піднесення. Саме фізична культура і спорт стали емоційною розрядкою для жителів міст і сіл після важких воєнних випробувань і не менш важких завдань післявоєнної відбудови країни [5, арк. 32]. Перед проведенням районних спартакіад в області нараховувалося більше 2000 низових колективів, які об'єднували 90 тисяч сільських фізкультурників [3, с.29]. Районні спартакіади сільської молоді розпочалися в серпні 1948 року. В них прийняло участь близько 20 тисяч спортсменів. На районному стадіоні в Гайсині змагалися команди всіх колгоспів району. 556 фізкультурників боролися за особисту першість з різних видів спорту. 820 фізкультурників Калинівського району змагалися на новому стадіоні в селі Гуценці. В с. Сітківці на районну спартакіаду прибуло 640 сільських спортсменів. 29 липня розпочалися змагання в Турбівському та Казятинському районах. На змаганнях районних спартакіад було встановлено 166 районних рекордів та оновлено 52 довоєнних обласних рекордів з основних видів спорту – з бігу на 100.200,400 і 800 метрів. В плаванні вільним стилем на 100 і 200 метрів. До першого вересня 1948 року всі райони області відвітували про проведення своїх спартакіад і підготовку команд до обласної спартакіади сільської молоді. Право на проведення обласної спартакіади завоювали колгоспники Бершадського району. Результати змагань широко висвітлювалися в засобах масової

інформації. Обласне радіомовлення регулярно проводило радіоперекличку. Газета «Вінницька правда» вела спеціальну рубрику. Для підготовки обласної спартакіади з 15 серпня 1948 року обласний комітет у справах фізичної культури і спорту направив до Бершадського району працівників із питань підготовки місць змагань, розміщення учасників, організації харчування, художнього оформлення, тощо. Було виділено два спеціальних потяги Вінниця-Бершадь, для спортсменів і уболівальників.

4 вересня 1948 року до Бершаді почали прибувати команди. Музикою духових оркестрів та квітами їх зустрічали жителі районного центру. Перша обласна спартакіада сільської молоді була урочисто відкрита 5 вересня 1948 року в колгоспі «П'ятирічка за чотири роки» Бершадського району. Спартакіаду відкривав секретар обкому Лойков. На відкриття змагань були запрошені визначні спортсмени того часу Попов, Ібудулаєв, Конкін, Бочарова, Свешніков. Змагання обслуговували 63 судді, запрошені з різних міст України, 11 кореспондентів РТАУ і ТАРС, 2 бригади кінохроніки, об'єднаний духовий оркестр районів в складі 28 музикантів, 102 артиста Вінницької філармонії, 40 мотоциклістів, 26 кіннотників, 35 міліціонерів. Три дні продовжувалися змагання сільських фізкультурників. Спеціальний випуск газети «Вінницька правда» повідомляв читачів про їх результати. Кубок спартакіади по футболу завоювала команда Хмельницького району. Героями спартакіади стали: борець Василь Могель – колгоспник Немирівського району, доярка Катерина Стеценко – переможниця велогонки, металник граніти Яків Чепіль, який показав результат 62 метри та ін. Перше командне місце посіли сільські фізкультурники Козятинського району. Друге – господарі змагань спортсмени Бершадського району, третє – Дашівського. З заключним словом на закритті спартакіади виступив секретар Вінницького обкому партії М. Стахурський. В своїй доповіді він закликав зробити проведення колгоспних спартакіад традиційним і збільшити число сільських фізкультурників до 500 тисяч [3, с.47]. Щодо слова керівника області не розходяться з ділом підтвердили події найближчого часу. Невдовзі після закінчення змагань першої обласної спартакіади було прийнято рішення керівництва області про проведення другої обласної спартакіади та затверджено її положення. При районних комітетах фізичної культури і спорту були створені постійно діючі семінари по підготовці громадських інструкторів і тренерів. Особливу увагу було приділено підбору кадрів голів районних комітетів фізичної культури і спорту. Підвищувались вимоги і до викладачів фізичної культури в сільських школах, багато з яких не мали спеціальної освіти. Тому обласний спорткомітет спільно з обласним відділом народної освіти організував для них двотижневі курси по перепідготовці учителів фізкультури. Гостро відчувалася потреба в нових організаційних формах керівництва низовими фізкультурними колективами на селі. Виникла необхідність створення спортивного товариства, яке об'єднало б сільських спортсменів, допомогло б їм постійно підвищувати свою спортивну майстерність. 30 листопада 1948 року в газеті «Вінницька правда» з'явився лист колгоспників – Героїв Соціалістичної Праці з колгоспу ім. Будьонного села Березівки Чернівецького району Ісаака Цмокалюка, Марії Бучацької, Марії Кунділовської з пропозицією про створення добровільного спортивного товариства сільської молоді з назвою «Колгоспна нива». В кінці грудня 1948 року позачергова сесія обласної Ради схвалила пропозицію колгоспників села Березівки та доручила обласному комітету по справах фізичної культури і спорту створити та затвердити на першій конференції статут та положення «Колгоспної ниви». У повоєнні роки сталася переоцінка спортивних реалій в СРСР. Цьому сприяла постанова ЦК ВКП (б) від 27 грудня 1948 року, яка ставила завдання підвищення рівня спортивної майстерності та на цій основі завоювання всіма радянськими спортсменами світової першості із найважливіших видів спорту [7, с.11]. Спортивні досягнення тепер повинні були відображати успіхи нового суспільного ладу. Масова фізична культура повинна була стати основою спорту вищих досягнень. В січні – лютому 1949 року відбулись сесії районних Рад присвячені питанням фізичної культури і спорту. Вийшов з друку тимчасовий статут і положення товариства «Колгоспна нива». У селах почали створюватися низові колективи та ради нового спортивного товариства. Перший низовий колектив нового спортивного товариства був створений в колгоспі ім. Кірова Вінницького району. Цій події було присвячено відкриття великого гімнастичного залу, його подарували кіровцям шефи – студенти Вінницького педагогічного інституту. Продовжувалось будівництво спортивних об'єктів на селі. В сотнях сіл області методом народного будівництва споруджувались спортивні майданчики, стадіони, водні станції. В Дашівському районі крім великого стадіону збудовано 39 спортивних містечок. 4

стадіони та 21 спортивний майданчик збудували селяни Брацлавського району. В Шаргородському районі вперше виникла ідея створення міжколгоспного спортивного центру. До складу міжколгоспної ради по будівництву ввійшли представники 12 колгоспів. До червня 1949 року було збудовано 87 районних та колгоспних стадіонів [3, с.51]. Колективи спортивного товариства «Колгоспна нива» створювалися майже в кожному районі області. В Вінницькому сільському районі на початок квітня 1949 року було створено 34 колективи сільського спортивного товариства, які об'єднали більше 12 тисяч колгоспників.

Влітку 1949 року в 879 колгоспах області відбулися міжколгоспні спартакиади, в яких взяло участь більше тисячі сільських фізкультурників, а загалом у районних спартакиадах взяло участь більше 62 тис. спортсменів.

Підбиваючи підсумки змагання областей України на кращу постановку роботи із фізичної культури і спорту за перше півріччя 1949 року Рада Міністрів УРСР нагородила Вінницьку область перехідним Червоним прапором з врученням грошової премії 15 тисяч карбованців і преміюванням передовиків фізкультурної роботи [6, арк. 26].

Таким чином, можна зробити висновок, що перші післявоєнні роки були надзвичайно значущими в спортивному житті Вінниччини. Саме в ці роки була вибудована чітка система сільського фізкультурно-спортивного руху області.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Крайдер М. На районних спартакиадах колгоспної молоді // Вінницька правда, 1948, 31 серпня. – С.4.
2. Мендусь О. Успіхи, засновані на традиціях // Вінницькі відомості, 2008, 17 вересня. –С.4.
3. Б.Гвоздєв,Зарудный Н., Виноградов Б. -500.000 фізкультурників в одной области.-М. ФИС, – 1949, - 70 с.
4. Коновалова С. Дорога відстанню в 60 років: від «Колгоспної ниви» до сучасного «Колоса» // Вінницькі відомості, 2008. -17 вересня. – С.2.
5. Державний архів Вінницької області (далі ДАВО). – Ф.136. – Оп.15. – Спр.876, -Арк.11.
6. ДАВО. - Ф.4877. - Оп.2.- Спр.2. – Арк.
7. Всё о спорте: Справочник-Москва-ФИС, 1974. –223 с.
8. Кулик Я. Вінниччина спортивна. – 1996. Вінниця.: Логос. -133 с.

Лозовик М.П., Горбань А.В., Романюк И.М. РАЗВИТИЕ ФИЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ДВИЖЕНИЯ В СЕЛАХ ВИННИЧЧИНЫ В 1948-1949 ГГ.

В статье на основе комплексного анализа источников и литературы показано развитие физкультурно-спортивного движения в селах области в 1948-1949 гг.

Ключевые слова: село, физкультура, спорт, Винниччина, спартакиада, массовость.

Lozovik M.P., Gorban A.V., Romanyuk I.M. DEVELOPMENT SPORTS MOVEMENT IN THE VILLAGES OF VINNYTCHYNA IN 1948-1949 GG.

Article on the basis of a comprehensive analysis of the sources and literature shows the development of the sports movement in the villages of the area in 1948-1949 gg.

Keywords: village, physical education, sports, games, mass character of Vinnytychyna.

УДК 94(477.44)»194»:364

А.Б. Мельник

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТА МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ІНВАЛІДІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ НА ВІННИЧЧИНІ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ

У запропонованій статті на основі аналізу архівних документів автор робить спробу показати рівень та якість медичного та матеріально-побутового обслуговування інвалідів Вітчизняної війни на Вінниччині в перші повоєнні роки (1945-1949 рр.).

Ключові слова: інвалід Вітчизняної війни, соціальне забезпечення, матеріально-побутове обслуговування, медична реабілітація.